

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2009/27

Karar Sayısı : 2010/9

Karar Günü : 14.1.2010

R.G. Tarih-Sayı :17.03.2010-27524

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURANLAR:

1- Bolu 1. Asliye Hukuk Mahkemesi (Esas Sayısı:2009/27)

2- Malkara Asliye Hukuk Mahkemesi (Esas Sayısı:2009/32)

İTİRAZLARIN KONUSU: 2.7.1964 günlü, 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun, 28. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin 'Karar ve ilam harcı ödenmedikçe ilgiliye ilam verilmez' biçimindeki ikinci tümcesi ile 32. maddesinin 'Yargı işlerinden alınacak harçlar ödenmedikçe mütaakkıp işlemler yapılmaz' biçimindeki birinci tümcesinin, Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 35., 36. ve 90. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Yargılama sonucunda haklı çıktığı davaya ait mahkeme ilamının harçsız olarak kendilerine verilmesini isteyen davacıların taleplerini değerlendiren Mahkemeler itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu savıyla iptalleri için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralları

492 sayılı Harçlar Kanunu'nun iptali istenen tümcelerin yer aldığı 28. ve 32. maddeleri şöyledir:

'Madde 28 ' (1) sayılı tarifiede yazılı nispi harçlar aşağıdaki zamanlarda ödenir.:

a) Karar ve İlam Harcı,

Karar ve İlam harçlarının dörtte biri peşin, geri kalanı kararın verilmesinden itibaren iki ay içinde ödenir. ***Karar ve İlam Harcı ödenmedikçe ilgiliye ilam verilmez.***

b) İcra Tahsil Harcı,

İcra takiplerinde Tahsil Harcı alacağın ödenmesi sırasında, ödeme yapılmayan hallerde harç alacağının doğması tarihinden itibaren 15 gün içinde ödenir.

Harç alacağı icranın yerine getirilmesiyle doğar.

Konunun değeri üzerinden alınacak İflas Harçlarında da bu bent hükümleri uygulanır.

c) Depozito, defter tutma ve miras işlerine ait harçlar,

(1) Sayılı tarifenin (D) bölümünde yazılı depozito defter tutma ve miras işlerine ait harçlar işin sonundan itibaren 15 gün içinde ödenir.

Harcı ödenmiyen işlemler:

Madde 32' Yargı işlemlerinden alınacak harçlar ödenmedikçe mütaakıp işlemler yapılmaz. Ancak ilgilisi tarafından ödenmeyen harçları diğer taraf öderse işleme devam olunmakla beraber bu para muhakeme neticesinde ayrıca bir isteğe hacet kalmaksızın hükümde nazara alınır'.

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararlarında, Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 35., 36. ve 90. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

A- Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Haşim KILIÇ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, A. Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ve Zehra Ayla PERKTAŞ'ın katılımlarıyla 7.5.2009 günü yapılan ilk inceleme toplantısında her iki dosyada da eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine; Haşim KILIÇ, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN ile A. Necmi ÖZLER'in karşı oyları ve OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

B- 2.7.1964 günlü, 492 sayılı Harçlar Kanun'un 28. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin 'karar ve ilam harcı ödenmedikçe ilgiliye ilam verilmez' biçimindeki son tümcesinin iptaline karar verilmesi istemiyle yapılan ve Anayasa Mahkemesi'nin 2009/32 sayılı esasına kayıtlı itiraz başvurusuna ilişkin davanın yapılan ilk incelemesinde;

Dosyanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle 2009/27 esas sayılı dava ile **BİRLEŞTİRİLMESİNE**, esasının kapatılmasına, esas incelemenin 2009/27 esas sayılı dosya üzerinden yürütülmesine, 7.5.2009 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararları ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kurallar, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- Yasa'nın 28. Maddesinin Birinci Fıkrasının (a) Bendinin İkinci Tümcesinin İncelenmesi

Başvuru kararlarında, davacı tarafın davayı kazandığı halde ilamı alarak icra takibinde bulunabilmesinin, ilam ile karşı tarafa yüklenen bir ödevin yerine getirilmesi koşuluna bağlandığı, itiraz konusu kuralda, ilgiliye karar ve ilam harcı ödenmedikçe ilamın

verilmeyeceği belirtildiğinden davayı kazanan davacıya da verilmemesinin mahkemeye erişim bağlamında davacının hak arama özgürlüğünü engellediği belirtilerek itiraz konusu kuralın, Anayasa'nın 2., 5., 10., 35., 36. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

İtiraz konusu kural 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 'nisbi harçlarda ödeme zamanı' başlıklı 28. maddesinde yer almaktadır. Bu maddenin birinci fıkrasının (a) bendinin birinci tümcesinde, karar ve ilam harçlarının dörtte birinin peşin, geri kalanın kararın verilmesinden itibaren iki ay içinde ödeneceği, ikinci tümcede ise karar ve ilam harcı ödenmedikçe ilgiliye ilamın verilmeyeceği belirtilmiştir.

Ayrıca Yasa'nın 37. maddesinde Kanun'da gösterilen ve süresi içinde ödenmeyen harçların nasıl tahsil edileceği belirlenmiştir. Bu kurala göre, sorumlusu tarafından süresi içinde ödenmeyen karar ve ilam harçları, ilgili mahkemenin yazısı üzerine o yerin vergi dairesi tarafından 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkındaki Yasa hükümlerine göre tahsil edilecektir.

Harç, idarece yapılan bir hizmetten yararlananlardan bu hizmet dolayısıyla alınan para, diğer bir deyimle verginin özel ve ayrık bir türüdür. Bu nedenle diğer harçlarda olduğu gibi, yargı harçlarında da kural; harcın, davayı açan veya harca mevzu olan işlemin yapılmasını isteyen kişi tarafından ödenmesidir. Ancak yargı yoluna başvurmak, başvuran kişiye bir harç yükümlülüğü yüklediği gibi, başvuranın haklı çıkması halinde bu yükümlülük yer değiştirmekte ve davada haksız çıkan tarafa yükletilmektedir. Bu nedenle nisbi harca tabi davalarda, yargılama sonunda ödenecek harç miktarıyla birlikte, harcın gerçek sorumlusu da mahkeme kararıyla belirlenmektedir.

Anayasa'nın 2. maddesinde, Cumhuriyetin nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, konulan kurallarda adalet ve hakkaniyet ölçülerini göz önünde tutan, hakların elde edilmesini kolaylaştıran ve hak arama özgürlüğünün önündeki engelleri kaldıran devlettir.

Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında *'herkes meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir'* kuralı yer almaktadır.

Hak arama özgürlüğü, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biri olmakla birlikte aynı zamanda toplumsal barışı güçlendiren, bireyin adaleti bulma, hakkı olanı elde etme, haksızlığı önleme uğraşının da aracıdır.

Anayasa'nın 36. maddesinde ifade edilen hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, sadece yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunmada bulunma hakkını değil, yargılama sonunda hakkı olanı elde etmeyi de kapsayan bir haktır. Dava açarken peşin harcı ödeyen ancak nisbi harca tabi davalarda işin niteliği gereği dava sonuna bırakılan bakiye harçtan yasal olarak sorumlu olmadığı mahkeme kararıyla belirlenen davacıya, sorumlusu olmadığı bir harcın tahsili koşuluyla ilamın verilmesi; bireylerin hak arama özgürlüğünü engelleyici nitelik taşımaktadır.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 5., 10., 35. ve 90. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

B- Yasa'nın 32. Maddesinin İlk Tümcesinin İncelenmesi

Mahkeme başvuru kararında, davacının ilamı alabilmesinin, aslında davalı tarafın ödemesi gereken harcı yatırma koşuluna bağlanmasını 'mahkemeye erişim' bağlamında hak arama hürriyetini; davacının maddi hak elde ettiği ilamı aynı nedenlerle alamaması ve icraya konu edememesinin de mülkiyet hakkını engellediği gerekçesiyle, itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 10., 11., 35. ve 36. maddelerine aykırı olduğunu ileri sürülmüştür.

İtiraz konusu tümcenin yer aldığı 32. madde 'harcı ödenmeyen işlemler' başlığı altında Yasa'nın beşinci bölümünde düzenlenmiştir. Maddenin itiraz konusu ilk tümcesi; '**Yargı işlemlerinden alınan harçlar ödenmedikçe müteakip işlemler yapılmaz**' hükmünü içermektedir. Bu kural sadece nisbi karar ve ilam harçları için değil, Yasa'da yer alan ve yargı işlemlerinden alınacak tüm harçları kapsayan bir hükümdür. Yasakoyucu bu kuralla yargı hizmetlerinin karşılığı olan ve kanunda yer alan harca tabi işlemlerin yapılmasını, o işleme ilişkin harcın tahsili koşuluna bağlamıştır. Aynı zamanda yasakoyucu ilgilisi tarafından ödenmeyen harcın karşı tarafça ödenmesi halinde işleme devam olunacağını ve ödenen harcın yargılama sonunda ayrıca bir talebe gerek kalmaksızın hükümde dikkate alınacağını da belirlemiştir.

Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında 'herkes meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir' kuralı yer almaktadır.

Harç, devletin yüklenmiş olduğu görevleri yerine getirebilmek için anayasal sınırlar içinde egemenlik yetkisine dayanarak değerlendirdiği çeşitli kaynaklardan elde etmiş olduğu vergi ve resim gibi bir çeşit kamu geliridir. Ayrıca harç, bireylerin özel menfaatlerine ilişkin olarak, kamu hizmetlerinden yararlanmaları karşılığında bu hizmetlerin maliyetlerine katılmaları amacıyla zor unsuruna dayanılarak alınan mali yükümlülüktür. Bu nedenle, yargılama sürecinde, yasayla harca tabi kılınmış bir hizmetten yararlanmak isteyen ilgili (davalı veya davacı), genel kurallar uyarınca harcını ödeyerek bu hizmetten yararlanabilir. Dava açan veya yargılama sırasında harca tabi bir işlemin yapılmasını isteyen tarafın, harç ödemediği devam eden işlemlerin yapılmasını isteyerek bireysel bir menfaat elde etmesi, harçların konuluş amacına aykırılık oluşturur.

Yargı işlemlerinden alınacak harçlar ödenmedikçe müteakip işlemlerin yapılmayacağını belirten kural, bireylerin özel menfaatleriyle ilgili olarak yargı hizmetinden yararlanmalarını, bu hizmetin karşılığı olan harcın ödenmesi koşuluna bağladığından, hak arama özgürlüğünü sınırlandıran bir nitelik taşımamaktadır.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kural, Anayasa'nın 36. maddesine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 10., 11. ve 35. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

VI- SONUÇ

2.7.1964 günlü, 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun;

1- 28. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin 'Karar ve İlâm Harcı ödenmedikçe ilgiliye ilâm verilmez.' biçimindeki ikinci tümcesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

2- 32. maddesinin 'Yargı işlemlerinden alınacak harçlar ödenmedikçe mütaakıp işlemler yapılmaz.' biçimindeki birinci tümcesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE,

14.1.2010 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Haşim KILIÇ	Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Sacit ADALI
Üye	Üye	Üye
Fulya KANTARCIOĞLU	Ahmet AKYALÇIN	Mehmet ERTEN
Üye	Üye	Üye
A. Necmi ÖZLER	Serdar ÖZGÜLDÜR	Şevket APALAK
Üye	Üye	
Serruh KALELİ	Zehra Ayla PERKTAŞ	

KARŞIOY YAZISI

492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 28. ve 32. maddelerinin ilk inceleme aşamasında yapılan görüşmedeki Ahmet AKYALÇIN'ın karşıoyuna katılıyorum.

Başkan

Haşim KILIÇ

KARŞI OY

Anayasa'nın 152. ve 2949 Sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 28. maddesi uyarınca, yasa ya da yasa hükmünde kararnamelerin Anayasaya uygunluğunun somut norm denetimi (itirazı) yoluyla denetlenebilmesi için iptali istenilen kuralın 'davada uygulanacak kural' olması koşulu aranmaktadır.

Davada uygulanacak yasa kuralı kavramı, bir davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan, ya da tarafların istek ve savunmaları çerçevesinde bir karar vermek için göz önünde tutulması gereken kuralları ifade etmektedir.

İncelemesi yapılan 2009/32 nolu dosyada, mahkeme, davacı vekilinin açmış olduğu destekten yoksun kalma tazminatı ve manevi tazminat davasında, davacının davasının kabulüne; 2009/27 nolu dosyada ise davacı vekilinin açmış olduğu men'i müdahale ve kal davasında, davanın kabulüne karar vererek davayı sonuçlandırmıştır.

Mahkemeler, 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 28. maddesinin birinci fıkrasının(a) bendinin son tümcesinde yer alan 'karar ve ilam harcı ödenmedikçe ilgiliye ilam verilmez' hükmü ile 32. maddenin ilk tümcesinde yer alan 'yargı işlerinde alınacak harçlar ödenmedikçe mütâakip işlemler yapılmaz' hükmünün iptali istenilmiştir.

1086 sayılı HUMK'nun 392. maddesinde 'Karar tahrir ve imza olunduktan sonra suretleri bir hafta içinde başkâtip tarafından iki taraftan her birine makbuz mukabilinde verilir ve bir nüshası da dosyasında hıfzolunur. Suretler asılları gibi imza olunmakla beraber bunlara mahkemenin mühürü vazedilmek lâzımdır. İki taraftan her birine verilen suretler ilâmdır' denilerek karar ve ilâmın tanımı yapılmıştır.

Yasada, karar terimi yalnız kararın aslı için; ilâm ise mahkeme kararının taraflara verilen sureti için kullanılmıştır.

Somut olayda, mahkemeler hukuki bir davaya konu olan uyuşmazlığı çözerek davayı sonuçlandırmışlardır. İlgililerin ilâm istemi ve bu istem üzerine mahkemelerin dosya üzerinden yapmış oldukları inceleme, hukuki bir davaya konu olan uyuşmazlığı çözmeye ilişkin değildir. Bu nedenle mahkemelerin önünde görülmekte olan dava bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle davanın esastan görüşülmesine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye

Ahmet AKYALÇIN

KARŞIOY YAZISI

2.7.1964 günlü, 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun, 28. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin son tümcesinde yer alan '**karar ve ilam harcı ödenmedikçe ilgiliye ilan verilmez**' kuralına yönelik itiraz başvurusu ile bu kuralla birlikte 32. maddesinin ilk tümcesinde yer alan '**yargı işlerinde alınacak harçlar ödenmedikçe mütaakkıp işlemler yapılmaz**' biçimindeki kurala yapılan diğer itiraz başvurusunun yapılan ilk incelemesinde;

Davacı vekillerinin hukuk mahkemelerinden verilen kararların ilam harcı ödenmeden kendilerine verilmesini talep ettikleri, mahkemelerinde dosya üzerinde yaptıkları inceleme sonucunda **itiraz konusu kuralları** gerekçe göstererek bu talepleri vermiş oldukları ek kararlarla reddettikleri, böylece, Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürdükleri kuralları somut olaylara uygulamak suretiyle hukuki ihtilafları karara bağlayıp davayı sonuçlandırdıkları anlaşılmaktadır.

Anayasa'nın 152. maddesi ve 2949 sayılı Kanun'un 28. maddesi, itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurulabilmesi için '**mahkemede bakılmakta olan bir davanın**' bulunmasını koşul olarak aramaktadır.

İtiraz başvurusunda bulunan mahkemelerin ise uyuşmazlıkları karara bağladıkları için önlerinde bakmaları gereken bir davanın bulunmadığı açıktır. Bu nedenle aranan koşulu

Esas Sayısı : 2009/27
Karar Sayısı : 2010/9

taşımayan söz konusu başvuruların, esası incelenmeksizin yetkisizlik nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

Açıkladığım düşünce ile çoğunluk kararına katılmadım.

Üye

Mehmet ERTEN